Cmentarze komunalne

Co zrobić w sytuacji, kiedy dysponent likwiduje pomnik, nie przeprowadzając ekshumacji szczątków? Kto ma prawo do grobu w przypadku niewykorzystania go przez 20 lat? W jakim zakresie zarządca cmentarza ma dbać o czystość cmentarza?

Wideoszkolenie PCC Poland skierowane do administratorów cmentarzy komunalnych w urzędach miast i gmin oraz zakładach gospodarki komunalnej.

Po 67 latach w końcu nadchodzą zmiany w ustawie o cmentarzach i chowaniu zmarłych

Uczestnicy dowiedzą się jak postępować z procedurami pochówku zmarłych i ekshumacji osób ze starych grobów oraz z zagranicy. Omówimy problematykę urn - ich odpowiednie wymiary, możliwość transportu i ich dochowanie do trumien lub urn do trumien. Prowadzący szczegółowo omówi zagadnienia związane z prawem do grobu, uprawnieniami dysponenta grobu, kwestią przedłużania grobu oraz jego likwidacją. Ponadto, uczestnicy zapoznają się z metodami postępowania z opuszczonymi grobami, jak można naliczać opłaty cmentarne i na czym bazować, tworząc regulamin cmentarza komunalnego. Szkolenie będzie sfinalizowane poruszeniem sposobów dbania o czystość cmentarza, kar za naruszenie przepisów dotyczących nagrobków i omówieniem spraw organizacyjnych dotyczących ossuarium.

W programie m.in.:

- Jak przebiega proces likwidacji grobu?
- Czy wolno mieszać grób ziemny z grobem urnowym?
- Kto może zostać dysponentem grobu i czy ta osoba może się tego zrzec?
- Jak postępować z grobami, które nie są przedłużane na kolejne 20 lat?
- Weryfikacja osób posiadających prawo do grobu - jak to zrobić w przypadku konfliktu w rodzinie, jakich dokumentów wymagać, aby wyłonić takie osoby?
- Gdy minie 20 lat od opłaty za grób murowany, to czy można go usunąć i jakie są potrzebne do tego procedury?
- Czy w przypadku widocznego zagrożenia ze strony opuszczonego grobu, gmina może zadecydować o usunięciu grobu, nie czekając ustawowych 2 lat?
- Kto powinien być odpowiedzialny za sprzątanie przestrzeni między grobami?
- Jakie kary można nałożyć za nielegalne postawienie nagrobka w nieodpowiednim miejscu?

Wzory pism, jakie otrzymają uczestnicy:

- Wzór zgody na zagospodarowanie przestrzeni między grobami przez dysponenta grobu
- Wzór zgody na postawienie pomnika przez dysponenta grobu

Szczegółowy program szkolenia:

1. Zasady pochówków, typy grobów i ekshumacja

1.1 Pochówki tradycyjne i urnowe (dochowania i limity)

- Czy wolno mieszać grób ziemny z grobem urnowym?
- Jak przebiega kwestia dochowania urny, czy należy i jak to robić? Jeśli tak, to jakie opłaty pobierać za taką usługę?
- Czy są limity na pochowanie urn z trumnami?
- Przypadek: jeśli jest trumna pochowana w grobie ziemnym pojedynczym, nie głębinowym na jedna osobę, to czy można tam dochować urny, bez uznania tego za bezczeszczenie zwłok?
- Jak powinien wyglądać proces dochowania trumny do urny i czy taki proces jest możliwy?
- Ile może być pochowanych urn w grobie urnowym?
- Czy dopuszczalne jest dochowanie urny do grobu murowanego, w którym pochowano już dwie trumny?
- Czy w przypadku grobu przeznaczonego na określoną liczbę urn (np. 4) dopuszczalne jest pochowanie kolejnej urny po jego zapełnieniu?
- Czy można pochować urnę do grobu murowanego przez upływem 20 lat, jeżeli grób zajęty jest już przez trumnę?
- Jak należy postępować w sytuacji, gdy nagrobek zawiera już pełną liczbę trumien, a rodzina chce dołożyć do środka urnę? Czy jest to dopuszczalne, a jeśli tak, to jakie zasady pobierania opłat powinny być stosowane?
- Czy jest limit urn, które można pochować w grobach murowanych i ziemnych?
- Czy do grobu dziecięcego można dochować urnę?
- Czy można dochować urnę do trumny?
- Co w przypadku, gdy rodzina ma dwa pojedyncze groby obok siebie i chce je połączyć, wykonując jeden pomnik?
- Po jakim czasie można dochować drugą osobę do grobu głębinowego?
- Przypadek: rodzina wykupiła obok siebie dwa groby pojedyncze ziemne. Teraz chcą na tych grobach postawić nagrobek podwójny. Czy można pozwolić im na postawienie takiego nagrobka? Czy pobierać opłaty za dwa groby pojedyncze?
- Czy na pomniku mogą widnieć dane: imię i nazwisko oraz data urodzenia osoby, która jeszcze nie została pochowana?

1.2 Kwalifikacja techniczno-prawna i wymogi formalne grobów urnowych

- Czy podczas przekształcania grobu ziemnego na grób urnowy konieczne jest wydobycie szczątków i ich kremacja?
- Czy gotowa betonowa nisza na urny (np. na 2 lub 4 urny), wkopywana do ziemi, powinna być kwalifikowana jako grób ziemny czy murowany?
- Czy w przypadku grobu ziemnego pojedynczego (na jedną trumnę) dopuszczalne jest dochowanie urny z prochami lub szczątków po ekshumacji, a jeśli tak – czy wymaga to przekwalifikowania grobu na inny rodzaj?
- Czy wymagana jest zgoda na dochowanie urny do grobowca murowanego?
- Czy jest podstawa prawna regulująca to na jaką głębokość należy dochowywać urnę?

1.3 Przemieszczanie i transport urn

- Przypadek: rodzina wiezie urnę na terenie Polski. W decyzji wydanej przez Sanepid została wskazana firma do wykonania ekshumacji w miejscu wydobycia szczątków i dokonania ich kremacji. Kto ma dokonać pochówku na drugim cmentarzu?
- Czy rodzina może bez udziału zakładu pogrzebowego wyjąć urnę z kolumbarium na cmentarzu i przenieść ją na inny cmentarz?

2. Zasady postępowania ze zwłokami w przypadku ekshumacji

2.1 Definicje prawne i procedury sanitarne

- Czy wydobycie szczątków i pochowanie na tym samym cmentarzu wymaga zgłoszenia w sanepidzie?
- Czy przy przenoszeniu urn z niszy urnowej do innej wymagana jest procedura ekshumacyjna?
- Czy przeniesienie szczątków zmarłego w inne miejsce na tym samym cmentarzu stanowi ekshumację?
- Czy zebranie i ponowne złożenie szczątków po 20 latach do tego samego grobu, przy pochówku kolejnej osoby do grobu pojedynczego ziemnego stanowi ekshumację?
- Czy przeniesienie urny z kolumbarium do ossuarium kwalifikuje się jako ekshumacja i czy wymaga uzyskania zgody właściwego Państwowego Inspektora Sanitarnego?
- Czy Państwowy Inspektor Sanitarny ma obowiązek przekazania decyzji zezwalającej na ekshumację szczątków osoby zmarłej zarządcy cmentarza?

2.2 Uprawnienia, hierarchia i zgoda na ekshumację

- Czy dysponentka grobu, która ma prawo do ekshumacji męża z grobowca, może również dokonać ekshumacji jego rodziny pochowanej w tym grobowcu?
- Kto ponosi koszty wydobycia szczątków?
- Jeżeli rodzina otrzyma miejsce po innej osobie, to w czyjej gestii leży wydobycie szczątków i przeniesienie ich w inne miejsce wyznaczone przez zarządcę?

2.3 Status prawny i finansowy grobu po ekshumacji

- Przypadek: nastąpiła ekshumacja z grobowca murowanego na inny cmentarz i grobowiec jest pusty. Osoba, która go postawiła i opłacała miejsce już nie żyje. Kto ma do niego prawo, zakładając brak możliwości dziedziczenia w tym przypadku?
- Czy w sytuacji, gdy żona dokonała pochówku męża w grobie murowanym, wnosząc stosowną opłatę, po ekshumacji szczątków i ich ponownym pochowaniu na innym cmentarzu prawo do grobu może zostać przekazane osobie obcej?
- Przypadek: ekshumacja z grobowca. Rodzina zrzekła się prawa do tego miejsca i grobowca. Czy administrator cmentarza może przejąć pusty grobowiec i sprzedać go osobie zainteresowanej?
- Przypadek: rodzina przeprowadziła ekshumację ze starego grobowca i chce pusty grobowiec zachować, ale brak dokumentów mówiących o tym, kto jest dysponentem grobu. Czy można grobowiec przekazać rodzinie, która wykonała ekshumację?
- Co z grobem po ekshumacji? Czy można przepisać na obcą osobę? Czy dysponent może go sprzedać?
- Czy zarządca powinien oddać należną część pieniędzy rodzinie, jeżeli ekshumacja dokonywana jest w czasie ważności opłaty?
- Co w przypadku, gdy miejsce po ekshumacji z ważnymi opłatami zostało przez pomyłkę sprzedane?
- Czy za czynności związane z ekshumacją lub pogrzebem dopuszczalne jest pobieranie opłat?

3. Prawo do grobu, status dysponenta i spory rodzinne

3.1 Status prawny grobu i uprawnienia dysponenta

- Kto ma prawo do grobu w przypadku niewykorzystania go przez 20 lat?
- Kto może zostać dysponentem grobu i czy ta osoba może się tego zrzec?

- Na czym polega prawo do grobu?
- Jakie są uprawnienia dysponentów grobu?
- Kto jest tak naprawdę traktowany jako właściciel grobu?
- Czy można sprzedawać piwniczki jako pełnoprawne puste groby dostosowane pod pochówek?
- Czy można dokonywać rezerwacji miejsc na cmentarzu za życia?
- Czy dopuszczalne jest rozwiązanie polegające na wprowadzeniu rezerwacji miejsca za życia w formie umowy cywilno prawnej, niezwiązanej z uchwałą jako aktem prawa miejscowego?
- Czy na podstawie pisemnego oświadczenia dotychczasowego dysponenta dopuszczalne jest przepisanie rezerwacji wolnego miejsca grobowego na inną osobę?
- Czy dopuszczalne jest wprowadzenie wyjątku umożliwiającego rezerwację miejsca pochówku wyłącznie osobom powyżej określonego wieku (weryfikowanego na podstawie numeru PESEL) i czy nie stanowi to dyskryminacji pozostałych osób?

3.2 Weryfikacja praw, spory i zmiana przeznaczenia grobu

- Jak usankcjonować jak powinno być przydzielone miejsce na cmentarzu w przypadku sporu różnych rodzin zmarłych?
- Weryfikacja osób posiadających prawo do grobu - jak to zrobić w przypadku konfliktu w rodzinie, jakich dokumentów wymagać, aby wyłonić takie osoby?
- Przypadek: ktoś kupił grób podwójny, ale robi z niego pojedynczy - jak postąpić w tej sytuacji?
- Jak postępować z grobami, które nie są przedłużane na kolejne 20 lat?
- Przypadek: druga żona pochowanego jest dysponentem grobu. Kuzyn zmarłego męża chce być pochowany w tym grobie. Czy obcy dysponent dla pochowanych w grobowcu musi wyrazić zgodę na dochowanie kuzyna zmarłego męża?
- Jak należy ustalić dysponenta/opiekuna grobu i jakie ma prawa?
- Co zrobić z grobem, który nie ma opiekuna, nie ma możliwości odnalezienia krewnych, a miejsce nie jest opłacone, natomiast osoba trzecia chce się tym zająć?
- W jakich przypadkach powinno się wymagać oświadczenia od rodziny dot. tego, że w przypadku dochowania kolejnej osoby do grobu, nie będą się temu sprzeciwiać?

4. Likwidacja grobów i nie opłacone miejsca pochówku

4.1 Procedury likwidacji grobu i postępowanie ze szczątkami

- Jak przebiega proces likwidacji grobu?
- Jak wygląda procedura likwidacji grobu po upłynięciu 20 lat z udziałem Sanepidu?
- Jak należy postąpić ze szczątkami po likwidacji grobu?
- Co zrobić w sytuacji, kiedy dysponent likwiduje pomnik, nie przeprowadzając ekshumacji szczątków?

4.2 Obowiązki informacyjne, groby opuszczone i dawne

- Czy jest konieczne, aby kontaktować się z dysponentami celem uzupełnienia, bądź likwidacji grobu?
- Jak postępować w przypadku chęci ekshumacji osób ze starych grobów, które nie są opłacane i nie ma kontaktu z nikim z rodziny osób pochowanych?
- Czy gdy minie 20 lat grobu ziemnego, to czy mija obowiązek informowania dysponenta grobu o chęci likwidacji tego grobu?
- Jak długo można trzymać nagrobek, który nie jest zadbany i jest osoba, która by chciała zająć to miejsce?

- Jak likwidować groby, których tabliczki informacyjne o osobach zmarłych wyblakły, gdzie same groby należały kiedyś do cmentarza parafialnego od lat 50. XX wieku, a obecnie do cmentarza komunalnego?
- Czy w przypadku widocznego zagrożenia od strony opuszczonego grobu gmina może zadecydować o usunięciu grobu, nie czekając ustawowych 2 lat?

5. Opłaty cmentarne i tworzenie cenników

5.1 Zasady ustalania cenników i naliczania opłat

- W jaki sposób naliczać opłaty za groby?
- Jak będzie funkcjonować tworzenie cenników cmentarzy komunalnych wedle nowej ustawy o pochówku zmarłych?
- Na czym bazować tworząc cenniki cmentarzy komunalnych?
- Jak naliczać za opłaty za groby, które były częścią cmentarza parafialnego, a teraz komunalnego?
- Jak naliczać opłaty za miejsce pochówku?
- Jak stworzyć regulamin opłat za miejsce pod grobowiec?

5.2 Opłaty za przedłużenie prawa do grobu i opłaty dodatkowe

- Jakie powinny być zasady nakładania opłat za miejsca dyspozycji o pomniki?
- Jak i czy należy pobierać opłatę za przedłużenie prawa do grobu po 20 latach?
- Od czego zależą opłaty za przedłużenie prawa do grobu i wjazdu na teren cmentarzy?
- Czy należy stosować prolongatę opłaty na miejsce za grób po jej wygaśnięciu?
- Przypadek: gmina nie ma na cmentarzu kwatery dla osób zasłużonych. Osoba pochowana była zasłużoną osobą dla miasta, jednak rodzina odmawia wniesienia opłaty za przedłużenie na kolejne 20 lat. Czy w takim przypadku gmina może przejąć opiekę nad grobem?
- Przypadek: gmina co roku kupuje na Wszystkich Świętych chryzantemy i znicze na 3 groby wojenne w celu ich upamiętnienia. Czy jest to niewłaściwe wydatkowanie środków z budżetu gminy?

6. Regulamin cmentarza, zagospodarowanie terenu i nagrobku

6.1 Regulamin cmentarza i zasady porządkowe

- Jak legalnie wprowadzić przepis o pozwolenie na wprowadzanie zwierząt na teren cmentarza? Jak podejść do wprowadzania psów na teren cmentarza?
- Na czym bazować tworząc regulaminy cmentarzy komunalnych?
- Czy można wprowadzać rowery na teren cmentarza?
- Jakie można wprowadzić obostrzenia, aby zachować założenie parkowe na cmentarzu komunalnym?
- Na kim spoczywa obowiązek utrzymania czystości i porządku w przejściach między grobami – na administracji cmentarza czy na rodzinach osób pochowanych?
- Przypadek: obowiązkiem administratora zgodnie z umową jest dbanie o porządek na cmentarzu. Do kogo należy dbanie o porządek między grobami, przed grobem?

6.2 Utrzymanie czystości, zagospodarowanie otoczenia i roślinność

- Jak ujednolicić przepis, co do legalności sadzenia roślin zielonych całorocznych jak bukszpan czy iglak?

- W jakim zakresie zarządca cmentarza ma dbać o czystość cmentarza?
- Przypadek: ktoś sadzi tuję we własnym zakresie i przyjdzie inna osoba, która chce usunięcia tej tui, ponieważ nachodzi na jego grób - jak postąpić w tym wypadku?
- Kto ponosi koszty wycinki drzew przy grobach?
- Przypadek: drzewo alejowe rosnące przy nagrobku podnosi kostkę otaczającą pomnik, która znajduje się w obrębie i wymiarach tego grobu. Starostwo odmawia wydania decyzji zezwalającej na wycinkę drzewa. Czy w takiej sytuacji opiekun grobu może się ubiegać od nas o odszkodowanie?
- Czy jako zarządca cmentarza, można we własnym zakresie dokonać wycinki tui posadzonych przez opiekunów grobów, bez informowania ich o tym?
- Co z drzewami poza granicami cmentarza, których gałęzie nachodzą na teren cmentarza? Kto odpowiada, jeżeli na pomnik spadnie gałąź?
- Co w przypadku, gdy nasadzenia były dokonane wiele lat temu przez dysponenta grobu, a nie przez administratora? Kto jest odpowiedzialny za pielęgnację lub wycinkę?
- Czy zarządca cmentarza ma prawo do samodzielnego usunięcia lub wycięcia krzewów bądź drzew, które zostały posadzone przy grobach bez jego uprzedniej zgody?
- Czy zarządca cmentarza może samowolnie usunąć drzewo posadzone przez dysponenta grobu bez jego zgody i bez wcześniejszego poinformowania? Jeżeli tak, to na jakiej podstawie prawnej i czy dotyczy to również drzew posadzonych za zgodą zarządcy cmentarza?

6.3 Zasady stawiania nagrobków i samowola budowlana

- Przypadek: nagrobek został nielegalnie postawiony w złym miejscu, bądź z nieodpowiednim ułożeniem kostki. Jak postępować w tym wypadku?
- Jakie kary można nałożyć za nielegalne postawienie nagrobka w nieodpowiednim miejscu?
- Czy tylko dysponent grobu może złożyć wniosek o postawienie pomnika?
- Czy ktoś powinien nadzorować prace wykonywane przez zakład pogrzebowy?
- Co w sytuacji, gdy przy stawianiu nagrobka osoba nie pozostawiła odstępu, przejścia do sąsiedniego nagrobka? Kto za to odpowiada?

6.4 Odpowiedzialność cywilna, uszkodzenia pomników i odszkodowania

- Przypadek: podczas pochówku jeden z uczestników pogrzebu oparł się o grób i przewróciła się płyta. Kto ponosi za to odpowiedzialność?
- Czy za zapadnięcie się pomnika rodzina może zwrócić się do administracji o odszkodowanie?
- Jak skutecznie egzekwować zabezpieczenia pomnika od dysponentów grobów?
- Kto odpowiada za likwidowany pomnik?

7. Wiedza dotycząca ossuarium

7.1 Tworzenie, wymogi prawne i organizacyjne

- Jak stworzyć własne ossuarium?
- Procedura tworzenia ossuarium.
- Czy każdy cmentarz komunalny lub parafialny ma obowiązek posiadania ossuarium?
- Czy przepisy prawa określają wymagane wymiary ossuarium, czy kwestia ta pozostaje do dowolnego uznania zarządcy?

7.2 Procedura przenoszenia i oznaczania szczątków

- Kto powinien przenieść szczątki do ossuarium?
- Czy przeniesienie szczątków do ossuarium może nastąpić w okresie letnim?
- W jaki sposób przenoszone są i chowane szczątki w ossuarium z grobów zlikwidowanych?
- Czy po wydobyciu szczątków osoby zmarłej i przeniesieniu ich do ossuarium istnieje obowiązek umieszczenia tam tabliczki lub innego trwałego oznaczenia zawierającego dane zmarłego? Jeśli tak, jaka jest podstawa prawna oraz jakie informacje powinny znaleźć się na takim oznaczeniu?

7.3 Finansowanie i koszty przeniesienia szczątków

- Kto ponosi koszty wydobycia szczątków ludzkich z grobu w celu ich przeniesienia do ossuarium – gmina czy osoba ubiegająca się o wykup miejsca w grobie ziemnym?
- Kto płaci za przeniesienie szczątków do ossuarium w przypadku likwidacji grobu, który jest nieopłacony, opuszczony i przeznaczony dla innej rodziny?

Prowadzący:

Prelegent zaczął zdobywanie doświadczeń z branży cmentarnej i funeralnej w 2003 roku, kiedy objął stanowisko kierownika zakładu usług pogrzebowych w Przedsiębiorstwie Usług Komunalnych, połączonego w 2014 roku z Rejonowym Przedsiębiorstwem Zieleni. W strukturach zakładu znajdowała się administracja cmentarzy komunalnych, zarządzająca trzema cmentarzami komunalnymi.

W 2014 roku po podziale zakładu na część realizującą usługi pogrzebowe i administrację cmentarzy został kierownikiem cmentarzy komunalnych. Na cmentarzu, pod Jego nadzorem funkcjonował Dom Pogrzebowy z kaplicą, chłodnią do przechowywania ciał i pomieszczeniami do przygotowania zmarłych do pogrzebu. W trakcie zarządzania cmentarzem od 2013 roku uczestniczył w zakupie gruntów, wykonaniu projektu kolejnego etapu rozbudowy cmentarza i realizacji kolejnej rozbudowy o blisko 5 ha. Wprowadzał po raz pierwszy do przestrzeni cmentarza ściany urnowe i kwatery z grobami murowanymi w ziemi, przeznaczonymi na pochowanie urn po powstaniu zapotrzebowania na taką formę pochówku.

Prelegent zdobył wiedzę uczestnicząc w wielu szkoleniach, konferencjach i sympozjach z tematyki funeralnej zakończonych zdobyciem wielu certyfikatów i zaświadczeń. Uczestniczył w wielu targach funeralnych począwszy od targów w Paryżu poprzez Warszawę, Poznań i Kielce. Odbył również wiele wizyt studyjnych na wielu cmentarzach, zarówno za granicą jak i w Polsce, porównując różne doświadczenia, problemy i sposoby zarządzania nekropoliami.

Od początku związania z tą tematyką aktywnie uczestniczył w działalności branżowej, będąc członkiem najstarszego i największego Polskiego Stowarzyszenia Kremacyjnego, Administratorów Cmentarzy i Przedsiębiorców Pogrzebowych. Z czasem organizacja zmieniła nazwę na Polskie Stowarzyszenie Pogrzebowe. Kilkukrotnie uczestniczył w przygotowaniu projektów nowej ustawy pogrzebowej, wypracowanych w trakcie spotkań i szkoleń oraz występował z projektami zmian legislacyjnych, by uzyskać narzędzia do efektywnego i bardziej skutecznego zarządzania podległymi cmentarzami.

Od kwietnia 2023 roku pracuje w Urzędzie Miasta, gdzie od początku pracy w zakresie Jego obowiązków znajduje się nadzór nad Administratorem i cmentarzami komunalnymi. W ramach swoich obowiązków tworzył regulamin cmentarza i zarządzenia Prezydenta w sprawie ustalenia opłat za korzystanie z cmentarzy komunalnych. Obecnie ze strony Miasta prowadzi przedsięwzięcie przygotowania projektu budowlanego i realizacji kolejnego etapu rozbudowy cmentarza.

Terminy i szkolenia

Data: 01 grudnia 2026 10:00-15:00
Miejsce: Wideoszkolenie

Prawa autorskie do niniejszego programu przysługują Private Corporate Consulting Sp. z o.o. Udostępnianie, kopiowanie i przerabianie niniejszego programu bez pisemnej zgody Private Corporate Consulting Sp. z o.o., zagrożone jest odpowiedzialnością karną oraz cywilną